

users today are significantly different from those that were a year ago. Accordingly, in a year, the algorithms for presenting data and information will change again, and therefore businesses should always keep abreast of transformations to promote products to a wide range of consumers.

Social networks advertising has been proven to drive sales and impact business success. Experts recommend companies with large budgets to run Facebook and Twitter ads as Facebook reaches more users than ever in emerging markets and Twitter ads can reach audiences based on location, interests, keywords, etc.

Thus, given the profound impact of social media on business, entrepreneurs can use social media marketing to interact with their customers and build relationships with them through advertising or individual interaction. The future of social networks remains promising and at the same time uncertain, as it largely depends on new products and popular trends.

Key words: *business, social network, social media, Facebook, Instagram.*

УДК: 336.77

DOI: 10.32782/2415-8240-2022-101-2-255-262

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л. Л. КОНОНЕНКО, здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти (доктор філософії)

Уманський національний університет садівництва

У статті визначено та обґрунтовано необхідність вивчення та впровадження позитивного зарубіжного досвіду банківського кредитування сільськогосподарських підприємств із метою розвитку сучасної української банківської системи в сфері кредитування агропромислового комплексу. Доведено, що без кредитного забезпечення та поповнення обігових коштів неможливий розвиток та нормальне функціонування галузі, тим паче, у військовий стан, коли сільське господарство як ніколи потребує додаткових коштів, через пошкодження інфраструктури, перешкоди в каналах реалізації продукції.

Ключові слова: *зарубіжний досвід, банківське кредитування, сільськогосподарські підприємства, товаровиробники, кредит, кредитне забезпечення, позики, фінансове забезпечення.*

Постановка проблеми. Сільськогосподарська продукція є однією з найбільших складових ВВП України, вона формує продовольчу та економічну безпеку країни. Довгий час наша країна є одним з небагатьох світових лідерів за експортом сільськогосподарської продукції, але через повномасштабну війну, яку розпочала росія в лютому 2022 року, аграрний сектор, як і, будь-який, сектор економіки став доволі вразливим. Насамперед, через закриття морських шляхів, що блокує експорт сільськогосподарської продукції і значно впливає на

дохідність аграрних товаровиробників, знижує надходження за експортними контрактами. Ворог знищує, не тільки військові цілі, а й продовольчі склади, зернохословища, матеріально-технічну базу, розграбовує склади із продовольствами на тимчасово окупованих територіях. Ці чинники призводять до великої потреби фінансування та забезпечення обіговими коштами сільськогосподарських товаровиробників, які на даному етапі можна поповнити саме за рахунок кредитного забезпечення господарюючої одиниці. Досить актуальним, наразі, є вивчення зарубіжного досвіду банківського кредитування та застосування його механізмів у фінансовому забезпеченні сільськогосподарських товаровиробників у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Створення та проблеми функціонування системи банківського кредитування сільського господарства відображенні в працях: В. М. Алексійчука, І. М. Барановського, О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненка, О. О. Непочатенко, П. Т. Саблука та інших. В більшості економічно розвинених країн сільське господарство підтримується субсидіями, дотаціями та різного роду пільгами. Кредитне забезпечення є основною складовою фінансування аграрної сфери. Тому необхідним є подальше вивчення та запровадження позитивного зарубіжного досвіду банківського кредитування для створення та розвитку дієвої вітчизняної кредитної системи в напрямку фінансового забезпечення сільськогосподарських об'єктів.

Мета роботи – обґрунтувати необхідність вивчення зарубіжного досвіду банківського кредитування та впровадження його елементів у вітчизняну систему кредитування, вдосконалення кредитних механізмів.

Результати досліджень. Скорочення експорту зернових та олійних культур з України посилює ріст міжнародних цін на продукти харчування та корми. Крім того, в усьому світі зросли ціни на енергоносії та добрива через агресію росії. Оскільки агропродовольчий сектор є високоенергомістким, зростання цін на паливо, електроенергію та добрива призводить до підвищення собівартості виробництва, а всі ці чинники сприяють зростанню цін на продукти харчування [1]. Незважаючи на всі наявні складнощі, фермери на свій страх і ризик виходять на посівну і власними силами роблять усе можливе для продовження запланованих робіт. Але без додаткових гарантій, реальної підтримки та законодавчих змін з боку держави повноцінно проводити посівну та збирати врожай майже неможливо.

Станом на початок травня 2022 року частка кредитів, які банки надали компаніям, що мають стосунок до сільського, лісового та рибного господарств, становила 13,2 % від загальної кількості кредитів. У сумі кредитний портфель агросектору становив 99,1 млрд грн. Більшість кредитів, а саме 75 %, було надано у національній валюті (74,3 млрд грн).

Попри війну, з січня по квітень 2022 кредитування сільськогосподарських компаній зросло на 20 % (на 16,5 млрд грн). Загалом за рік кредитний портфель банків в аграрному секторі зріс на 52,4 %. Це 34 млрд грн у грошовому вимірі. У вересні 2022 кредитування аграрних компаній зросло до 15,82 % від загальної

кількості кредитів та кредитний портфель вже становив 125,045 млрд грн. (табл. 1).

Табл. 1. Кредити, надані нефінансовим корпораціям України, за видами економічної діяльності, видами валют і строками погашення станом на вересень 2022 року, млн грн [3]

Види економічної діяльності	Усього, млн грн	у тому числі за строками			За видами валют	
		до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років	у національній валюті	в іноземній валюті
					усього	усього
Усього	790 370	443 342	245 517	101 511	523 858	266 513
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	125 045	70 316	49 634	5 095	94 464	30 581
у тому числі:						
– сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	124 818	70146	49 577	5 095	94 237	30 581
– лісове господарство та лісозаготівлі	207	159	47	0	206	0
– рибне господарство	21	11	9	0	21	0

Здебільшого агрокомпанії звертаються за короткостроковими позиками для забезпечення сівби [2]. Підходи до надання підтримки відрізняються своєю адміністративною легкістю, ефективністю та узгодженістю з іншими політичними цілями. У тій мірі, в якій ціни на енергоносії залишаються високими, підтримка повинна досягти балансу між ефективністю, бюджетом і витратами на реалізацію, зосереджуючись на найбільших потребах і забезпечуючи синергію з довгостроковими цілями щодо зміни клімату та енергетичної безпеки [4]. Війна в Україні спровокувала подальше підвищення цін на енергоносії, що змусило уряди знову звернутися до політики, заснованої на цінах, змінивши тенденцію зростання частки політики, заснованої на доходах [5].

В країнах з розвинутою економікою, таких як американська, підтримують високий рівень субсидування та кредитування сільського господарства, тоді, як у менш розвинутих країнах така схема може здаватися дуже витратною. Розгляд та вивчення американської кредитної системи, яка направлена на фінансування галузі сільського господарства, дозволить розширити світогляд та переглянути цілі, інструменти та формування вітчизняних кредитних портфелів, які будуть задовольняти потреби фінансування аграріїв.

Підтримка сільського господарства в Сполучених Штатах Америки визначається як річна грошова вартість валових трансфертів у сільське господарство від споживачів і платників податків, що є результатом державної політики підтримки сільського господарства, незалежно від її цілей та

економічного впливу. Цей показник включає оцінку загальної підтримки (TSE), виміряну у відсотках від ВВП, оцінку підтримки виробника (PSE), виміряну у відсотках від валових надходжень ферми, оцінку підтримки споживачів (CSE), виміряну у відсотках від сільськогосподарського споживання, а також оцінка загальної підтримки послуг (GSSE), виміряна у відсотках від загальної підтримки. Підтримка сільського господарства також виражається в грошовому еквіваленті, у мільйонах доларів США та мільйонах євро. Трансферти TSE являють собою загальну підтримку, надану сільськогосподарському сектору, і складаються з підтримки виробника (PSE), підтримка споживачів (CSE) і підтримка загальних послуг (GSSE). Трансферти PSE сільськогосподарським виробникам вимірюються на рівні виходу на ферму та включають підтримку ринкових цін, бюджетні платежі та вартість недоотриманого доходу. Трансферти CSE від споживачів сільськогосподарської продукції вимірюються на рівні воріт ферми. У разі негативного значення CSE вимірює тягар (непрямий податок) на споживачів через підтримку ринкових цін (вищі ціни), що більш ніж компенсує споживчі субсидії, які знижують ціни для споживачів. Трансферти GSSE пов'язані із заходами, що створюють сприятливі умови для первинного сільськогосподарського сектора шляхом розвитку приватних або державних послуг, установ та інфраструктури. GSSE включає політику, де основним бенефіціаром є первинне сільське господарство, але не включає жодних платежів окремим виробникам [6]. Американське «Федеральне страхування депозитів» говорить, що сільськогосподарський банк – це банк із співвідношенням сільськогосподарських позик до загальної суми позик не менше 25 %.

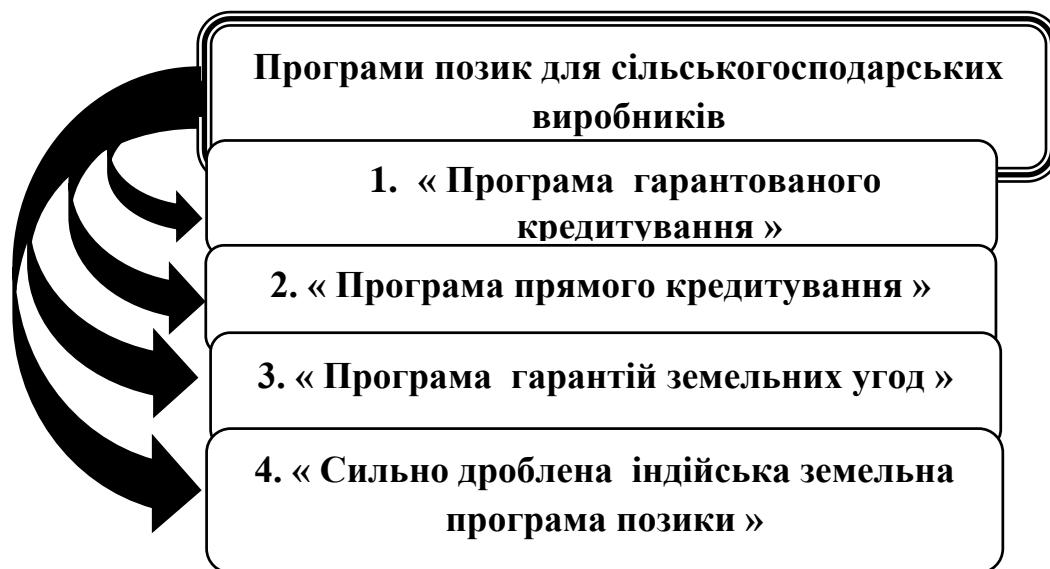
У США саме комерційні банки є одним із кількох джерел зовнішніх коштів, доступних для кваліфікованих фермерів. Як правило, комерційні банки, які ведуть бізнес із сільськогосподарськими виробниками, переробниками та кооперативами, відносно невеликі підприємства, що розташовані в межах 2-3 годин їзди від банку [7, с. 453]. Сільськогосподарські банки, громадські банки, як правило, менш диверсифіковані географічно і можуть бути більш вразливими до місцевих економічних потрясінь, оскільки ці банки обслуговують місцевий малий бізнес клієнтів [8].

У південно-східній частині США вітри та повені, викликані подіями ENSO, впливають на сільськогосподарських виробників, які ризикуючи шукають варіанти управління, підтримку ферм і страхування врожаю. Мінливість клімату для сільськогосподарських банків очікується через можливі зміни в моделях погашення, в тому числі списання, прострочення, дефолти та реструктуризація кредиту. Розуміння того, скільки сільськогосподарських портфельів в банку, на які впливає мінливість клімату, виміряна індексом подій ENSO, до якого фінансові потреби фермерів задовольняються існуючими фінансовими ринками та державною підтримкою [9, с. 80].

Агенство фермерського обслуговування (АФО) пропонує позики, щоб допомогти фермерам і власникам ранчо отримати фінансування, необхідне для створення, розширення або підтримки сімейної ферми. Агенство надає прямі та гарантовані позики на володіння фермою та операційні

позики сімейним фермерам і власникам ранчо, які не можуть отримати комерційний кредит у банку, установі Системи кредитування ферм чи іншому кредиторі. Позики можна використовувати для придбання землі, худоби, обладнання, кормів, насіння та витратних матеріалів. Позики також можуть бути використані для будівництва будівель або поліпшення ферми [10].

За даними Міністерства сільськогосподарства США в 2022 році для сільськогосподарських виробників доступні різні види кредитування [10] (рис. 1).

Рис. 1. Програми позик для сільськогосподарських виробників.

1. Програма гарантованого кредитування. Гарантовані кредити надаються та обслуговуються комерційними кредиторами, це такі банки, як, Farm Credit System, кредитні спілки та інші нетрадиційні кредитори. Агенство фермерського обслуговування (АФО) гарантує повернення позики кредитору до 95 %. АФО несе відповідальність за затвердження всіх прийнятних гарантій позики та надання нагляду за діяльністю кредитора.

2. Програма прямого кредитування. Прямі позики надаються та обслуговуються за допомогою Агенства фермерського обслуговування, це кошти федерального уряду. АФО має відповідальність за надання кредитних консультацій і нагляд за своїми прямими позичальниками, допомагаючи заявникам оцінювати адекватність своєї нерухомості, споруд, машин і устаткування, фінансове управління сільськогосподарським виробництвом.

3. Програма гарантій земельних угод. Гарантії земельного договору передбачають певні фінансові гарантії продавцеві ферми чи ранчо через договір купівлі-продажу землі на початок або соціально знедоленого фермера чи власника скота.

4. Сильно дроблена індійська земельна програма позики. Високороздільна індійська програма земельних позик забезпечує фінансування створення оборотного фонду відповідним кредиторам-посередникам із записом успішне кредитування в індійській країні та знання і досвід роботи з Бюро справ

Індії. Посередники-кредитори, у свою чергу, вносять позики племенам, членам племені та племінним утворенням придбати сильно роздроблену індійську землю [11].

Залежно від типу кредиту, який бажає отримати позичальник, йому доведеться відповідати певним вимогам прийнятності, які висуває кредитор. Банківські кредити в Сполучених Штатах надаються для негайної допомоги позичальникам, які перебувають у скрутному становищі, чиї операції знаходяться під фінансовим ризиком, одночасно працюючи над трансформаційними змінами в обслуговуванні позик, щоб позичальники мали гнучкість, а також можливості, необхідні для усунення притаманних ризиків і непередбачуваності, пов'язаних із сільськогосподарськими операціями [10].

Табл. 2. Поточні процентні ставки за позиками Агенства Фермерського Обслуговування США, які набрали чинності з 01 листопада 2022 р.

Програма	% ставка
Безпосереднє керування фермою	4,375 %
Управління фермою – мікрокредит	4,375 %
Власність на ферму – пряме	4,50 %
Фермерське господарство – мікрокредит	4,50 %
Власність на ферму – пряме, спільне фінансування	2,500 %
Право власності на ферму – початковий внесок	1,500 %
Надзвичайна позика – сума фактичних збитків	3,750 %

Висновки. Вивчення зарубіжного досвіду в сфері кредитування сільського господарства дозволить удосконалити механізми банківського кредитування, створити нові вітчизняні кредитні портфелі, діючі програми кредитування, які матимуть змогу забезпечувати необхідними фінансовими ресурсами, сільськогосподарських товаровиробників. Створення та розвиток вітчизняної банківської кредитної системи із залученням досвіду країн із розвинутою економікою поступово дозволить організовувати спілки, ради, агентства, кооперації для обслуговування саме сільськогосподарських кредитів, що сприятиме координації кредиторів та товаровиробників, а також буде привабливим для інвесторів. Зарубіжний досвід показує, що вчасне фінансове забезпечення, навіть, маленького підприємства дозволить підтримати його платоспроможність та не буде призводити до криз чи банкрутства господарюючої одиниці, що позитивно відобразиться на економіці країни в цілому.

Література:

1. OECD (2022), The impacts and policy implications of russia's aggression against Ukraine on agricultural markets <https://www.oecd->

ilibrary.org/docserver/0030a4cden.pdf?expires=1667915368&id=id&accname=guest &checksum=79518A33F30A3EA66583B23AE55B801F

2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/6/687855/>.

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>.

4. Guenette J. Price Controls: Good Intentions, Bad Outcomes, World Bank. Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33606>.

5. OECD (2022). Why governments should target support amidst high energy prices. Режим доступу: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/why-governments-should-target-support-amidst-high-energy-prices-40f44f78/>.

6. OECD (2022). Режим доступу: <https://data.oecd.org/agrpolicy/agricultural-support.htm>.

7. Kilkenny M. Urban/Regional Economics and Rural Development. *Journal of Regional Science*. 2010. № 50(1). P. 449–470.

8. Ewing B., Hein S., and Kruse J. Natural Disasters and Bank Performance. Report available at <http://www.ecu.edu/cs-cas/hazards/research.cfm>.

9. Baigorria G. A., Hansen J. W., Ward N., Jones J. W., O'Brien J. J. Assessing Predictability of Cotton Yields in the Southeastern United States Based on Regional Atmospheric Circulation and Surface Temperatures. *Journal of Applied Meteorology and Climatology*. 2008. № 47(1). P. 76–91.

10. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.usda.gov/>.

11. Офіційний сайт Агенства фермерського обслуговування США [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.fsa.usda.gov/Assets/USDA-FSA-Public/usdafiles/Farm-Loan-Programs/pdfs/your_guide_to_farm_loans.pdf.

References:

1. OECD (2022). The impacts and policy implications of russia's aggression against Ukraine on agricultural markets <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/0030a4cden.pdf?expires=1667915368&id=id&accname=guest &checksum=79518A33F30A3EA66583B23AE55B801F>

2. Electronic resource. Access mode: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/6/687855/>.

3. Official website of the National Bank of Ukraine [Electronic resource]. Access mode: <https://bank.gov.ua/>.

4. Guenette, J. (2020). Price Controls: Good Intentions, Bad Outcomes, World Bank. Access mode: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33606>.

5. OECD (2022). Why governments should target support amid high energy prices. Access mode: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/why-governments-should-target-support-amidst-high-energy-prices-40f44f78/>.

6. OECD (2022). Access mode: <https://data.oecd.org/agrpolicy/agricultural-support.htm>.

7. Kilkenny, M. (2010). Urban/Regional Economics and Rural Development. *Journal of Regional Science*, 2010, no. 50(1), pp. 449–470.

8. Ewing, B., Hein, S., Kruse, J. (2005). Natural Disasters and Bank Performance. Report available at <http://www.ecu.edu/cs-cas/hazards/research.cfm>.

9. Baigorria, G. A., Hansen J. W., Ward N., Jones J. W., O'Brien J. J. (2008). Assessing Predictability of Cotton Yields in the Southeastern United States Based on

Regional Atmospheric Circulation and Surface Temperatures. *Journal of Applied Meteorology and Climatology*, 2008, no. 47(1), pp. 76–91.

10. Official website of the US Department of Agriculture [Electronic resource]. Access mode: <https://www.usda.gov/>.

11. Official website of the US Farm Service Agency [Electronic resource]. Access mode: https://www.fsa.usda.gov/Assets/USDA-FSA-Public/usdfiles/Farm-Loan-Programs/pdfs/your_guide_to_farm_loans.pdf.

Annotation

Kononenko L. L.

Foreign experience of bank lending to agricultural enterprises

The article defines and substantiates the need to study and implement positive foreign experience in bank lending to agricultural enterprises in order to develop the modern Ukrainian banking system in the field of lending to the agro-industrial complex. It has been proven that without credit provision and replenishment of working capital, the development and normal functioning of the industry is impossible, especially in a state of war, when agriculture needs additional funds more than ever, due to damage to the infrastructure, obstacles in the channels of product sales.

The share of loans granted by banks to companies related to agriculture, forestry and fisheries in Ukraine in 2022 was 13.2 % of the total number of loans. In total, the credit portfolio of the agricultural sector amounted to UAH 99.1 billion. The majority of loans, namely 75 %, were granted in national currency (74.3 billion UAH). And also that in the US commercial banks are one of the few sources of external funds available to qualified farmers. Typically, commercial banks that do business with agricultural producers, processors, and cooperatives are relatively small businesses located within a 2-3 hour drive from the bank. Agricultural banks, community banks, tend to be less geographically diversified and may be more vulnerable to local economic shocks because these banks serve local small business customers.

The main agricultural lending programs in the USA are listed: the guaranteed lending program; direct lending program; land deal guarantee program; heavily fragmented Indian land loan program. Bank loans in the United States have been identified as providing immediate relief to distressed borrowers whose operations are at financial risk, while working to transform loan servicing so that borrowers have the flexibility and capabilities needed to address inherent risks. and contingencies associated with agricultural operations. It has been proven that the study and involvement of positive foreign experience in bank lending will contribute to the development and creation of new markets and flows, income for farmers and producers, and branching of the banking system.

Key words: *foreign experience, bank lending, agricultural enterprises, commodity producers, credit, credit security, loans, financial support.*